

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Λογοπαθολογία

Ενότητα 2: Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Εγκεφαλική Παράλυση

Μελομένη (Μελίνα) Νησιώτη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Λογοθεραπείας

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Λογοπαθολογία

Ενότητα 2: Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Εγκεφαλική Παράλυση.

Μελομένη (Μελίνα) Νησιώτη

M.Sc., Καθηγήτρια Εφαρμογών

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- Εισαγωγή στην διαδικασία παρέμβασης στην εγκεφαλική παράλυση.
- Ιεράρχηση των στόχων και από πού ξεκινά η θεραπεία, και δόμηση του ατομικού πλάνου παρέμβασης.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγικά Στοιχεία
- Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Εγκεφαλική Παράλυση
 - Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Εισαγωγικά Στοιχεία

Εισαγωγικά Στοιχεία (1 από 3)

- Ο όρος εγκεφαλική παράλυση (ΕΠ), ονομαζόμενος μέχρι προ ολίγων ετών και « νόσος του Little», ορίζεται ως μια ομάδα μόνιμων αλλά μεταβαλλόμενων νευρικών διαταραχών της κίνησης και της στάσης του σώματος, που οφείλονται σε μη προοδευτική διαταραχή του ανώριμου εγκεφάλου.

Εισαγωγικά Στοιχεία (2 από 3)

- Συγκεκριμένα, χρησιμοποιείται για να καθορίσει μια ομάδα νευρικών διαταραχών που εμφανίζονται από την βρεφική ή την πρώιμη παιδική ηλικία, με ποικιλία στις κλινικές εκδηλώσεις, τη βαρύτητα και την αιτιολογία τους. Το κυρίαρχο κλινικό χαρακτηριστικό είναι η διαταραγμένη κινητικότητα, ενώ συχνά συνυπάρχουν διαταραχές στις διανοητικές ικανότητες, στη συναισθηματική ανάπτυξη, την ομιλία και την αισθητικότητα (Κρουσταλάκης, 1997; Μεσσήνης, Αντωνιάδης, Αιναλίδου, 2001).

Εισαγωγικά Στοιχεία (3 από 3)

- Στην Ευρώπη, υπολογίζεται ότι στις 1000 γεννήσεις αντιστοιχούν 2 με 3 περίπου παιδιά που πάσχουν από εγκεφαλική παράλυση. Η πρόοδος που έχει σημειωθεί στην ιατρική έχει μειώσει τη συχνότητα εμφάνισης της ΕΠ σε μερικές περιπτώσεις, όπως σε περιγεννητικές λοιμώξεις, αλλά αυξήθηκε σε άλλες, όπως σε πρόωρους τοκετούς. (Molnar, 1991). Απόψεις κάποιων ειδικών, αναφέρουν πως η συχνότητα της ΕΠ στα αγόρια είναι (60%) και στα κορίτσια (40%).

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Εγκεφαλική Παράλυση

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Εγκεφαλική Παράλυση (1 από 4)

Προϋποθέσεις Θεραπείας

- Ο βαθμός νοημοσύνης.
 - Είναι δύσκολο να καθοριστεί το νοητικό επίπεδο των παιδιών με Εγκεφαλική Παράλυση. Συνήθως όμως φαίνεται από τις αντιδράσεις τους. Εάν το παιδί δεν έχει το απαραίτητο νοητικό επίπεδο η αγωγή του λόγου πρέπει να αφήνεται για αργότερα.

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Εγκεφαλική Παράλυση (2 από 4)

Προϋποθέσεις Θεραπείας

- Ο νευρομυικός βαθμός.
 - Είναι απαραίτητο να υπάρχει μια νευρομυική στάθμη που να επιτρέπει στο ίδιο το παιδί να ελέγχει τις κινήσεις των μελών του αρθρωτικού συστήματος καθώς επίσης να μπορεί να τα ασκεί. Διαφορετικά δεν υπάρχει μεγάλη προοπτική επιτυχίας (Παπασιλέκας, 1979).

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Εγκεφαλική Παράλυση (3 από 4)

Προϋποθέσεις Θεραπείας

- Για να φτάσει κανείς στο σημείο της παραγωγής του λόγου πρέπει να υφίστανται ορισμένες βασικές προϋποθέσεις οι οποίες είναι οι παρακάτω:
 - Καλή ακουστική και οπτική κατανόηση
 - Καλός συντονισμός χεριού- ματιού (Μεσσήνης, Αντωνιάδης, Αιναλίδου, 2001).

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Εγκεφαλική Παράλυση (4 από 4)

Προϋποθέσεις Θεραπείας

- Τάση και επιθυμία για μίμηση στην αρχή για εκφράσεις του προσώπου και χειρονομίες και αργότερα για τόνους, ήχους και θορύβους
- Φυσιολογικά αντανακλαστικά θηλασμού, κατάποσης και μάσησης
- Επαρκής έλεγχος της κεφαλής και του κορμού (Μεσσήνης, Αντωνιάδης, Αιναλίδου, 2001).

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (1 από 22)

- Γενικά ο στόχος της θεραπευτικής αποκατάστασης του λόγου είναι να διεγείρει την ομιλία, να προλαμβάνει περαιτέρω καθυστερήσεις και να μειώνει τις αποκλείσεις.
- Επιπλέον, στοχεύει στη δημιουργία ενός κατανοητού για το περιβάλλον τρόπου επικοινωνίας, ο οποίος θα είναι άμεσος, πραγματοποιήσιμος, λειτουργικός και θα μειώνει τον κίνδυνο να απομονωθούν κοινωνικά.

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (2 από 22)

- Στόχοι λογοθεραπευτικής παρέμβασης:
 - I. Μείωση των παθολογικών αντανακλαστικών προτύπων και δρομολόγηση κίνησης κυρίως στην περιοχή του στόματος.
 - II. Ενεργοποίηση της αντιληπτικής ικανότητας, έτσι ώστε να μπορέσει το παιδί με ΕΠ, όχι μόνο να αντιλαμβάνεται το περιβάλλον του αλλά να το αναγνωρίζει και να το καταλαβαίνει για να του επιτραπεί στη συνέχεια η πρόσβαση σε όλο το φάσμα της κατανόησης του λόγου.
 - III. Χρήση μη λεκτικών επικοινωνιακών μεθόδων.

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (3 από 22)

- Στα άτομα που δεν μπορούν να εκφραστούν λεκτικά χρησιμοποιούνται εναλλακτικοί μέθοδοι επικοινωνίας.
- Ο όρος εναλλακτική επικοινωνία αναφέρεται στην χρήση βοηθημάτων ή τεχνικών που συμπληρώνουν τις υπάρχουσες λεκτικές επικοινωνιακές ικανότητες του ατόμου. Υπάρχουν ποικίλοι μέθοδοι για την ενίσχυση της επικοινωνίας.

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (4 από 22)

- Η επιλογή μιας συγκεκριμένης τεχνικής καθορίζεται πρώτον από το βαθμό γλωσσικής διαταραχής που εμφανίζει το άτομο ή δεύτερον από την ευκολία με την οποία η καινούρια επικοινωνιακή «γλώσσα» μπορεί να αφομοιωθεί και να χρησιμοποιηθεί από αυτούς που συμμετέχουν στο επικοινωνιακό περιβάλλον.

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (5 από 22)

- Η πράξη έδειξε ότι παρόλο που υφίστανται πολλοί τρόποι επικοινωνίας, υπάρχουν παιδιά στα οποία, λόγω της βαριάς και πολλαπλής τους αναπηρίας, οι δρόμοι για επικοινωνία παραμένουν κλειστοί.
- Σε αυτές τις περιπτώσεις ο λογοθεραπευτής καλείται να βρει σε συνεργασία με τους γονείς έναν τρόπο ώστε να θεμελιωθεί η επικοινωνία.

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (6 από 22)

- Εναλλακτικοί τρόποι επικοινωνίας είναι τα μάτια, οι εκφράσεις του προσώπου, οι κινήσεις της κεφαλής και του σώματος.
- Όλα τα παραπάνω μπορεί να θεωρούνται, προσδίδουν όμως μια αίσθηση σιγουριάς, όταν δεν μπορεί να αποκτηθεί ο προφορικός λόγος. (Μεσσήνης, Αντωνιάδης, Αιναλίδου, 2001).

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (7 από 22)

- Η θεραπευτική αντιμετώπιση της δυσφαγίας στα παιδιά μπορεί να προσαρμοστεί στα κατάλληλα πλαίσια και στον τύπο της διαταραχής της κατάποσης.
- Σε μερικές περιπτώσεις η φαρμακευτική αγωγή καθώς και η χειρουργική επέμβαση μπορούν να θεραπεύσουν μια κατάσταση. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου η λογοθεραπευτική παρέμβαση κατέχει πολύ σημαντικό ρόλο στις διαταραχές κατάποσης.

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (8 από 22)

- Στη θεραπεία της κατάποσης οι λογοθεραπευτές επικεντρώνουν τις παρεμβάσεις τους, θέτοντας μακροπρόθεσμους και βραχυπρόθεσμους στόχους, στα παρακάτω:
 - Αντισταθμιστικές τεχνικές, αλλαγές στάσεις του σώματος
 - Ασκήσεις για την ενδυνάμωση των μυών του στόματος και του προσώπου
 - Αύξηση της κινητικότητας της γλώσσας
 - Βελτίωση των δομών της μάσησης

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (9 από 22)

- Βελτίωση της ικανότητας απομύζησης/θηλασμού
- Συνέργεια στην σειρά απομύζηση– κατάποση – αναπνοή (για τα βρέφη)
- Αλλαγή στη σύσταση των τροφών και των υγρών με σκοπό να διασφαλίσει την ασφαλή κατάποση
- Νέους τρόπους προετοιμασίας του φαγητού και των υγρών για να διευκολύνεται η κατάποση. Αποφυγή μερικών υγρών και τροφών τα οποία είναι επισφαλής

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (10 από 22)

- Άλλες παρεμβάσεις οι οποίες εξαρτώνται από τις ανάγκες του παιδιού.
- Μείωση των αντανακλαστικών κατάποσης (εάν υπάρχουν) .
- Θεραπεία ανάλογα με τη συγκεκριμένη διαταραχή κατάποσης.
- Τροποποίηση της διαδικασίας σίτισης . (Newman, 2001)
- Τροποποίηση του ασθενή ως προς τη, θέση κεφαλής & σίτισης. (Γιαννίκα- Παπαθανασίου, 2005)

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (11 από 22)

- Η σιελόρροια αποτελεί σύμπτωμα της δυσκολίας της κατάποσης καθώς και της φτωχής κινητικότητας των στοματικών μυών.
- Τα προβλήματα επιδεινώνονται όταν συνυπάρχει απώλεια ελέγχου του κεφαλιού και ανεπαρκής χειλικός φραγμός. Η μειωμένη στοματική δραστηριότητα θα έχει μια καταστρεπτική επίδραση, και η χρήση της άσκησης για τη βελτίωση της σίτισης και της κατάποσης πρέπει να βελτιώσει τη σιελόρροια.

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (12 από 22)

- Το θεραπευτικό πρόγραμμα για τη μείωση της δυσαρθρίας περιλαμβάνει τα εξής
 - Έλεγχος θέσης / στάσης της κεφαλής
 - Ομαλοποίηση του μυικού τόνου στο πρόσωπο και στην περιοχή του στόματος
 - Θεραπεία σίτισης
 - Θεραπεία με χρήση βούρτσας και πάγου (Bloom, 2004).

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (13 από 22)

- Το θεραπευτικό πρόγραμμα για τη μείωση της σιελόρροιας περιλαμβάνει τα εξής:
 - Αναπνοή
 - Φώνηση
 - Κινητικότητα/ συμμετρία των μυών του προσώπου & Αρθρωση – καταληπτότητα
 - Διαδοχοκίνηση
 - Αντανακλαστικά
 - Προσωδία

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (14 από 22)

- Η θεραπεία που θα ακολουθηθεί εξαρτάται από το προφίλ που θα δώσει το άτομο κατά την αξιολόγηση. Ένα άτομο είναι δυνατόν να χρειαστεί ανάταξη και των λειτουργιών της ομιλίας ή μερικών από αυτές μόνο.
- Επομένως, σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να θεραπεύεται πρώτα η διαταραχή, που σύμφωνα με την αξιολόγηση, συμβάλει σε μεγαλύτερο βαθμό από τις άλλες διαταραχές, στην εκδήλωση της δυσαρθρίας. (Μεσσήνης, Αντωνιάδης, 2001)

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (15 από 22)

- Ο θεραπευτής θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του ότι ο κύριος στόχος της θεραπείας της δυσαρθρίας είναι η μέγιστη δυνατή βελτίωση της επικοινωνίας, αφού η πλήρης αποκατάσταση δεν είναι εφικτή τις περισσότερες φορές.
- Επιπροσθέτως, δεν ενδείκνυνται όλες οι ασκήσεις για τη θεραπεία της δυσαρθρίας σε όλες τις περιπτώσεις. (Μεσσήνης & Αντωνιάδης Γ, 2001).

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (16 από 22)

- Για παράδειγμα δεν θα υπήρχε καμία ωφέλεια, και ίσως προκαλούνταν χειροτέρευση στο άτομο που πάσχει από σπαστική δυσαρθρία, στην περίπτωση που του χορηγούνταν ασκήσεις πίεσης που περιλαμβάνονται στις τεχνικές φώνησης (Μεσσήνης & Αντωνιάδης , 2001).

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (17 από 22)

Είδος διαταραχής	Μείωση μυϊκού τόνου	Ενδυνάμωση	Εξάσκηση φυσιολογίας της ομιλίας	Φωνητικοί ερεθισμοί
Σπαστική δυσαρθρία	✓	✓	✓	✓
Υποκινητική δυσαρθρία	✓		✓	✓
Υπερκινητική δυσαρθρία			✓	✓
Αταξική δυσαρθρία			✓	✓

Συνοπτική παρουσίαση ασκήσεων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη θεραπεία διαφόρων τύπων νευροκινητικών διαταραχών (Πρώιου, 2003).

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (18 από 22)

- Το θεραπευτικό πρόγραμμα του τραυλισμού αρχικά είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει ασκήσεις χαλάρωσης, αναπνοής και φώνησης.
- Στη συνέχεια διδάσκονται στο άτομο τρεις διαφορετικοί μέθοδοι ομιλίας, οι οποίοι έχουν ως στόχο της εκμάθηση ομιλίας με ρυθμό. Πιο συγκεκριμένα, οι τρεις τρόποι ομιλίας είναι ο τραβηχτός, ο κοφτός και ο ρυθμικός. (Παπασιλέκας, 1979)

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (19 από 22)

- Σε πολλές περιπτώσεις το άτομο στην προσπάθειά του να επικοινωνήσει λεκτικά εμφανίζονται μορφασμοί στο πρόσωπο.
- Οι μορφασμοί στο πρόσωπο υποχωρούν όταν αποκαθίσταται η διαταραχή της ομιλίας και λόγου (Παπασιλέκας, 1979)

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (20 από 22)

Άρθρωση

- Οι στόχοι της θεραπείας είναι οι εξής :
 - Μείωση ταχύτητας & Μικρές φράσεις
 - Χρήση χρονομετρημένου συλλαβιστού λόγου
 - Υπερβολικές αρθρωτικές κινήσεις και έμφαση στα μεσαία/ τελικά σύμφωνα
 - Περισσότερος χρόνος για την παραγωγή περίπλοκων συμφωνικών συμπλεγμάτων.

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (21 από 22)

- Είναι γεγονός, ότι μερικοί ασθενείς δεν επιτυγχάνουν απόλυτη ακρίβεια στην άρθρωση λόγω αδυναμίας, περιορισμένης διαδοχοκίνησης ή βραδύτητας των αρθρωτών.
- Σε αυτές τις περιπτώσεις, συχνά είναι απαραίτητη η διδασκαλία αντισταθμιστικών μεθόδων άρθρωσης.
- Οι αντισταθμιστικές αυτές τεχνικές οδηγούν σε αρθρωτική επάρκεια και καταληπτότητα της ομιλίας.

Λογοπαθολογική Αντιμετώπιση (22 από 22)

- Τα προσωδιακά χαρακτηριστικά γνωρίσματα μπορούν να οριστούν ως τα φωνητικά αποτελέσματα που αποτελούνται από τις παραλλαγές κατά μήκος των παραμέτρων του ύψους, της ηχηρότητας, της διάρκειας και της έντασης (Crystal, 1969)
- Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της προσωδίας είναι ο ρυθμός, η ένταση και ο επιτονισμός (Rosenbek & La Pointe, 1978).

Βιβλιογραφία

- Bloom Dore. (2004). Πρόγραμμα σεμιναρίου, «Προβλήματα σίτισης στην παιδική ηλικία- αντιμετώπιση από τον λογοπεδικό»31-42 / Σεμινάριο «Εγκεφαλική παράλυση, ανάπτυξη της ομιλίας και του λόγου, Μέθοδος Bobath»
- Γιαννίκα Μ., Παπαθανασίου Η., (2005). «Δυσφαγία. Πρακτικά Εκπαιδευτικού Σεμιναρίου «Δυσφαγίας» 14- 17 Οκτωβρίου. Δ.Θ.Κ.Α ΥΓΕΙΑ.
- Μεσσήνης, Λ., & Αντωνιάδης, Γ. (2001). *Νευροκινητικές Διαταραχές Ομιλίας. Νευρολογικά στοιχεία και χειρισμός.* Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
- Μεσσήνης Λ., Αντωνιάδης Γ., (2001). *Διαταραχές Κατάποσης- Δυσφαγίας. Νευρολογικά Στοιχεία και Χειρισμός.* Αθήνα : Έλλην.
- Μεσσήνης Λ., Αντωνιάδης Γ., Αιναλίδου Ε.,(2001). *Οδηγός για την εγκεφαλική πάρεση. Νευρολογικά στοιχεία και χειρισμός.* Αθήνα : Έλλην.
- Molnar G.E. 1991. *Rehabilitation in cerebral palsy.* West Journal of Medicine.
- Παπασιλέκας, Α.(1979). *Διαταραχές του λόγου. Αιτιολογία Διάγνωση Θεραπεία.* Αθήνα
- Παπασιλέκας, Α.(1985). *Διαταραχές της ομιλίας των μειονεκτικών παιδιών.* Αθήνα: αυτοέκδοση.
- Πρώιου, Χ., (2003). *Δυσφαγία-Δυσφασία-Δυσαρθρία (για την μελέτη των διαταραχών της κατάποσης, του λόγου και της ομιλίας).* Εκδόσεις Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη.

Σημείωμα Αναφοράς

Νησιώτη Μ. (2015) Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Λογοπαθολογία. ΤΕΙ Ηπείρου. Διαθέσιμο από:
<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO128/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κλπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ταφιάδης Διονύσιος
Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης